

beseda ni slovanska, je ostanek iz hunobolgarskega jezika.

Čuda, da se je ta beseda okoli Radgone in v hrvatskem Zagorju obdržala, kjer kerempuh pomenja: intestina ventriculi, drob. Tudi Belosteneec jo je zapisal.

Plavci-Falben so toraj ostanki čudsko-turških Kumánov in so gotovo se naselili v radgonski okolici v trinajstem stoletju, in v naših Fekonjih, Ferencih, Fizerjih, Kenglih, Keglih, Fajdigih teče še kumanska kri. Čudovito je, da se Kegli po hiši velijo Kalmuci-Kalmuken.

Solske stvari.

Spisal Franjo Čeh, Strmski.

(Dalje.)

4 Štetje kot navod k računjenju.

Otroško življenje s svojim žitjem zmirom trka na šolska vrata, kakor da bi s silo htelo v posvečeno vežo, koje mali prebivavci s svojim zaupanjem boljše bodočnosti pričakujejo.

Da pa si svojo bodočnost olehkotijo, jim je treba zopet drugega predmeta, brez kterega bi v človeški družbi težko, težko živeli. In ravno ta predmet je računjenje. K računjenju ali rajtanju napeljuje pa štetje.

Šteti učiti morali bi stariši in redniki že v domači šoli. Ker pa stariši in redniki številk razviti ne znajo, morajo jih razviti učniki in sicer tako, da se otroki k računjenju pripravljajo.

Ni tedaj zadosti, da se otroki samo navzgor in navzdol šteti učijo, treba je, da se jim vidljive reči ali na desko narisane črte pred oči stavijo in tako pravi zapopadek številk prav praktično dokaže.

Otroki morajo vedeti, ktero število več ali manj velja, toda mora učitelj v začetku le po eno enoto množiti, pavender ne prej kot so prejšnja števila prav dobro zapopadli. Učitelj tudi ne sme pozabiti, da pri uku novih številk vsa poprejšnja števila ponavlja, kajti ponavljanje je, kakor prigovor pravi, mati vseh vedi.

Ako otroki navzgor in navzdol prav praktično šteti znajo, pristopi učitelj k dvojičnim in nedvojičnim številom itd.

5. Otroška pravljica, basni in pesmi.

Ta predmet zlahtni otroške čutleje in krepča spominek; posebno ljubezen do petja je celemu slovenskemu narodu globoko vkoreninjena. V pesmih razodevamo žalost, ki nas tare, in veselje, ki nam srce širi, da bi tudi v drugih enaka čutja obudili. V pesmih ohranjemo žalostne in vesele dogodbe svojega naroda, v pesmih slavimo hrabrost srčnih junakov in sicer tako, da svoje narodne pesmi pesniško zgodovino naroda imenovati zamoremo.

Kdo bi ne poslušal nedolžnih otrok, kedar najsvetejšo daritvo svete maše s svojimi glasovi spremljajo; ali po nedeljah in praznikih, kdo bi se ne čutil čvrstim Slovenkam, kako ganljivo budijo pri službi božji s svojimi milimi glasovi speče človeške čutleje. In v spomladi, kako lepo je poslušati, ako hribi in doline odmevajo milih slovenskih pesmic.

Sveto petje megle predere
Ravno kak molitva stri,
Zato v pisnu svetemu se bere:
Mor'mo s tist'ni Boga hvaliti.

6. Gimnastika ali telovadba tudi vežbanje imenovano.

Vsi otroci in mladi ljudje, posebno moškega spola, radi hodijo, bežajo, skačejo, plazijo, se vijejo in valajo, nosijo in vlačijo teže, jahajo, če ravno ne na konjih, vender po palicah, pljuska po vodi, in Bog ve, kaj še več. Tako telesno gibanje imenujemo naravsko gimnastiko. Okrutno in nevsmljeno bi bilo, ako bi se otrokom naravsko telesno gibanje brez vsega vzroka in nepremišljeno prepovedalo, kajti ono je zaradi telesne moči in zdravja silno potrebno.

Naj navadnejše telesno gibanje bi bilo:

a) hoja. Ona stori otroke močne in zdrave, posebno če se vremena in strmih potov ne boje.

b) Hoja po ledu s drkalnicami ali brez drkalnic (Schlittschuh.)

c) Hoja po brgljah. Ona stori otroke drzne in ročne. Po stopnicah z brgljami hoditi je nevarno.

d) Bežanje. Ono krepča pljuča in stori otroke drzne.

e. Skakanje na vzdol, na vzgor, v daljavo, čez graben s palico, ali brez palice itd. Ono krepča prsi, ude in mišice.

Skakanje je večkrat tudi edino sredstvo, da se kakšne nesreče rešimo.

f) Vijanje in valanje po ravnini, posebno na trati ali pesku.

g) Metanje ali lučanje na odmerjeni kraj. Ono krepča naročje, prsi in oko. V začetku se rabijo majhne oblice, kasneje pa baloni in kamenje.

h) Kopanje snazi in krepča celo leto. Plavanje pa nam ohrani zdravje in nas mnogokrat reši smrtno nevarnosti.

i) Jahanje se priporoča le odraslim fantom. Tudi vrtnarstvo in rokodelstvo pospešuje telesne moči in zdravje. Mizarstvo in tokarstvo je po različnosti dela fantom zelo koristno. Zobačo, sveder, kladvo, sekira, dletvo itd. morajo fantje ne samo poznati, nego tudi umno rabiti vedeti, kajti so orodja, brez kterih gospodarstvo biti ne more.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

Trsoznanstvo

(Dalje.)

Št. 27. Liverdun modri, blauer L., lat. Or nithia ambigua. Trs slab, medkolence dolgo; listje malo vrezano, ravno, rdečelisasto, malovolnato, skoraj nago, končni zob širokošpičast, veruge malokedaj, peteljna tesna, sulicastoo dprta.

Grozd srednji, rahel, vejast; recelj tenek, srednje dolg. Vr. Precaj rano zori, je prav rodovit, še bolj kakor jemu podoben modri Pino, da trpeče vino, in se priporoča tudi na mesto modrega Burgundeca, kder ta ne rodi.

Št. 28. Malinovec ali Jork Madejra, blauer, nach Himbeeren riechender Madeira.

Trs zelo močen, trpežen v mrazu; črnkasto rožje prav dolgo, tenko, trnasto, kolence oddaljena; listje se loči od lesičine, ktera pozneje pride, po še manjših zarezah, celo odprti petljni verugi, bolj ravnim na robu manj nazaj zavitem listju.

Vr. Je divja trta iz afrikankega otoka Madejra, daje pri nas želčno grozdje za zobanje, ker se pred svojimi sestrami skazuje zavolj nanavadnega, malničnega sladkega okusa; še več je vredna zavolj lepega listja, trnatega rožja in ker rano zori, in je posebnost za vrte.

Št. 29. Jakobščina rana modra, frühe Jakobstraube, črna cibeba na Českem, Sehamiana compressa.

Trs mal, prtličast; listje neravno, zgornja stran nekaj volnata, rdečepegasta, drobno špičasto nazobčana; veruge stranske malo razširjene, peteljna odprta. Grozd mal, gost, vejast, recelj kratek; jagoda pri brazgotini vtisnena.

Vr. Se zime ne boji, reže se kratko, in le v dobri zemlji rodi, vina ne da posebnega, le toliko je več vredna, da rano zori, še pred črnim, ranim Burgundcem, in bi se dala siliti.

Št. 30. Savtnarščak modri, blauer Sautner, raisen rouge. Trs prtličast; rožje rdeče, tanko; listje malo, podolgasto, debelo, malonarežno, topozobčasto; veruge stranske malokedaj razširjene, peteljna na dnu špičasta, potem včas razširjena; grozd mal, večidel rahel; recelj debel.

Je zavolj sladkega okusa in, ker rano zori boljši, kakor tičevina.

Domače stvari.

(Gnojna moč mjlnice, vode mjlnice žajfnice.) Skrbni gospodarji in gospodarice skrbijo, da se noben odpadke domaćih stvari, ki se da koristno porabiti, ne potradi. Taki odpadke v domačej rabi je razun drugih tudi mjlnica, ki po vmivanju ali po izpranem perilu v perilnici ostane in se navadno na stezo izlije. Ako perice z mjlnico tako ravna, si delajo same kvar, ker mjlnica ima v sebi veliko gnojno moč in posebno k rasti zelišč mnogo pripomore, ako se po gostem ž njo zaljivajo.

— Tudi je zelo dobro rože z tako vodo zaljivati, ker ona čini, da dobijo rože — ki inače blede cvetijo — bolj ognjeno in zelo lepo barvano cvetje. Da ima mjlnica tako moč, temu se ne bo nikdo čudil, ako rečemo, da je sostavljeno vsako mjlno (žajfa) iz masti, ali mastnega olja in iz pepelne (lugove) soli (sode) ktere rast bilin pospešujejo, v mjlnici pa so raztopljene in se zatorej še tim lože z prstjo zvežejo.